

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وزارت علوم، تحقیقات و فن آوری

موسسه آموزش عالی
علامه محدث نوری (ره)

دانشکده اقتصاد و علوم اداری

پایان نامه جهت اخذ درجه کارشناسی ارشد

رشته حقوق خصوصی

موضوع:

صلاحیت مراجع غیر دادگستری (اداری)

استاد راهنما:

دکتر حمید ابهری

استاد مشاور:

دکتر عبدالحمید مرتضوی

نگارش:

نوش آفرین رضائی

شهریور ۹۲

تعهد نامه اصالت پایان نامه

اینجانب نوش آفرین رضائی فرزند محمد رضا دانشجوی رشته حقوق خصوصی مقطع کارشناسی ارشد مؤسسه آموزش عالی علامه محدث نوری (ره) بدین وسیله اصالت کلیه مطالب و مندرجات موجود در مباحث مطروحه در این پایان نامه را با عنوان صلاحیت مراجع غیر دادگستری (اداری) تأیید و تصدیق کرده اعلام می نمایم که مدلول قانون مالکیت معنوی را رعایت کرده ام و تمامی محتوای این پایان نامه حاصل مطالعه، پژوهش و تدوین خودم بوده و به هیچ وجه رونویسی از پایان نامه و یا هیچ اثر یا منبع دیگری اعم از داخلی ، خارجی و یا بین المللی نبوده و بدون ذکر مأخذ هیچ مطلبی را در پایان نامه ننوشته ام و تعهد می نمایم در صورت اثبات عدم اصالت آن و یا احراز عدم صحت مفاد و یا لوازم این تعهد نامه در هر مرحله از مراحل که منتهی به فارغ التحصیلی شده و یا پس از آن و یا تحصیل در مقاطع دیگر و یا اشتغال و ... ، دانشگاه حق دارد ضمن اعلام رد پایان نامه نسبت به لغو و ابطال مدرک تحصیلی مربوط اقدام نماید. مضافاً به اینکه کلیه مسئولیت ها و پیگرد ها و پیامد های قانونی و نیز خسارات ماده و معنوی وارده از هر حیث متوجه اینجانب می باشد.

نام و نام خانوادگی دانشجو

تاریخ و امضاء

عقاید و نظرات مندرج در این پایان نامه اختصاص به نویسنده داشته و ارتباطی با مؤسسه ندارد.
نویسنده پایان نامه متعهد است که قانون مالکیت معنوی را رعایت نموده و از اقتباس مطالب دیگران
بدون ذکر مأخذ خودداری نموده است و در صورت استفاده از مطالب این پایان نامه در کتب یا
مجلات یا همایشها اعم از داخلی و خارجی، نام کامل و نشانی مؤسسه را قید نماید.

نوش آفرین رضائی

تقدیم به:

پدر، مادر و همسر که همیشه در کنارم بوده و هیچگاه از هیچ کمکی برای رسیدن من به موفقیت دریغ نکرده اند.

تقدیر و تشکر:

اینجانب از راهنمایی بی دریغ استاد فرهیخته جناب آقای دکتر حمید ابهری (استاد محترم راهنما)، که با صبر و بردباری فراوان در مراحل مختلف تهیه این پایان نامه ، اینجانب را راهنمایی نموده اند کمال تشکر و قدردانی خویش را اعلام می نمایم و از خدای بزرگ توفیق روز افزون ایشان را خواستارم.

از جناب آقای دکتر عبدالحمید مرتضوی (استاد محترم مشاور) که با کمک های بی دریغ خود اینجانب را در تدوین پایان نامه مساعدت نمودند تشکر و قدردانی می نمایم .

از جناب آقای دکتر جمشید یحیی پور که حمایت های بی دریغشان همواره یاور من بوده و زحمت داوری این پایان نامه را به عهده گرفتند نهایت تشکر را می نمایم.

همچنین از همه دوستان و همکاران به خصوص جناب آقای دکتر عبدالله اکبری و آقای دکتر علی اسلامی پناه به دلیل مشاوره دلسوزانه و زحمات پدرا نه و بی دریغشان تشکر می نمایم.

و در پایان از همه کارکنان دلسوز و مسؤولین محترم کتابخانه شهر دانش کمال تشکر را دارم.

چکیده:

در نظام حقوقی ایران مراجع گوناگونی برای حل و فصل دعاوی ایجاد شده است که گروهی از آنها به نحو جداگانه و مستقل از دادگستری عمومی مشغولند، مراجع غیر دادگستری اداری، یکی از این گروه ها می باشد. در قوانین کشور ما نه تنها تعریفی از این مراجع به عمل نیامده است، بلکه به کارگیری عناوین متفاوت و گاهی غلط و پراکندگی این مراجع در قوانین مختلف و فقدان دسته بندی جامع و مانع از سازمان قضائی کشور، موجبات سردرگمی هرچه بیشتر را در شناخت این مراجع به همراه آورده است. به نظر می رسد قانون گذار ایران به تبع برخی از حقوقدانان، مراجع غیر دادگستری اداری را مراجعی غیر قضائی پنداشته است حال آنکه این مراجع، مراجعی قضائی هستند. در این پایان نامه، ضمن بیان طبقه بندی از مراجع قضائی کشور، به مفهوم مراجع غیر دادگستری و اقسام آن، خصوصیات قواعد مربوط به صلاحیت این مراجع و پرداخته می شود.

کلید واژه ها: صلاحیت، ذاتی، دادگستری، غیر دادگستری، اداری.

علائم اختصاری به کار رفته در این پایان نامه:

ق.ا.د.م (قانون آئین دادرسی مدنی)

ق.م.ا (قانون مجازات اسلامی)

ق.ت (قانون تجارت)

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱	مقدمه
۶	فصل اول: تعاریف ومفاهیم
۷	مبحث اول: مفهوم صلاحیت واقسام آن
۷	گفتار اول: مفهوم صلاحیت
۹	گفتار دوم: اقسام صلاحیت
۱۰	بند اول: صلاحیت ذاتی
۱۳	بند دوم: صلاحیت محلی
۱۳	الف: اصل اقامه دعوا در دادگاه اقامتگاه خوانده
۱۶	ب: استثنائات اصل صلاحیت دادگاه اقامتگاه خوانده
۱۸	بند سوم: صلاحیت نسبی
۱۹	مبحث دوم: مفهوم مراجع دادگستری و غیر دادگستری و اقسام آنها
۱۹	گفتار اول: تفکیک و تقسیم مراجع قضائی
۲۶	گفتار دوم: مفهوم مراجع دادگستری و اقسام آن
۲۶	بند اول: مفهوم مراجع دادگستری
۲۸	بند دوم: اقسام مراجع دادگستری
۲۸	الف: مراجع دادگستری حقوقی
۲۹	ب: مراجع دادگستری کیفری
۳۲	ج: مراجع دادگستری انتظامی
۳۲	د: مراجع دادگستری اداری

۳۵	گفتار سوم: مفهوم مراجع غیر دادگستری و اقسام آن
۳۵	بند اول: مفهوم مراجع غیر دادگستری
۳۹	بند دوم: اقسام مراجع غیردادگستری
۴۰	الف: مراجع غیر دادگستری حقوقی
۴۱	ب: مراجع غیر دادگستری کیفری
۴۳	ج: مراجع غیر دادگستری انتظامی
۴۴	د: مراجع غیر دادگستری اداری
۴۷	فصل دوم: فلسفه وجودی، ویژگی ها و معرفی برخی از مراجع غیر دادگستری
۴۸	مبحث اول: فلسفه وجودی مراجع غیر دادگستری
۴۸	گفتار اول: لزوم پیدایش مراجع غیر دادگستری
۵۱	گفتار دوم: انتقادهای وارد بر مراجع غیر دادگستری
۵۴	مبحث دوم: ویژگی های مراجع غیر دادگستری
۵۴	گفتار اول: اختصاصی بودن صلاحیت
۵۵	گفتار دوم: خارج بودن از سازمان قضائی
۵۵	گفتار سوم: رسیدگی به اختلافات اشخاص خصوصی و ادارات
۵۶	گفتار چهارم: تشکیل به موجب قوانین خاص
۵۷	گفتار پنجم: وابستگی به اداره با وجود استقلال نسبی
۵۸	گفتار ششم: آئین دادرسی خاص
۵۹	گفتار هفتم: نظارت دستگاه قضائی
۶۳	مبحث سوم: معرفی برخی از مراجع غیر دادگستری اداری
۶۴	گفتار اول: هیئت حل اختلاف مالیاتی
۶۴	بند اول: تشکیلات هیئت

- ۶۵ بند دوم: آئین رسیدگی
- ۶۶ بند سوم: مرجع تجدید نظر
- ۶۶ گفتار دوم: کمیسیون ماده ۱۰۰ شهرداری
- ۶۶ بنداول: تشکیلات هیئت
- ۶۷ بنددوم: آئین رسیدگی
- ۶۷ بندسوم: مرجع تجدید نظر
- ۶۶ گفتار سوم: هیئت موضوع ماده واحده قانون تعیین تکلیف اراضی اختلافی موضوع ماده ۵۶
- ۶۸ بنداول: تشکیلات هیئت
- ۶۹ بنددوم: آئین رسیدگی
- ۷۰ بند سوم: مرجع تجدید نظر
- ۷۱ فصل سوم: نوع صلاحیت مراجع غیر دادگستری و اختلاف در صلاحیت این مراجع
- ۷۲ مبحث اول: نوع صلاحیت مراجع غیر دادگستری
- ۷۲ گفتار اول: منشأ صلاحیت مراجع غیر دادگستری
- ۷۳ گفتار دوم: نوع صلاحیت دیوان عدالت اداری و مراجع غیر دادگستری نسبت به یکدیگر
- ۷۵ گفتار سوم: نوع صلاحیت سایر مراجع دادگستری و مراجع غیر دادگستری نسبت به یکدیگر
- ۷۷ مبحث دوم: اختلاف در صلاحیت مراجع دادگستری و غیر دادگستری نسبت به یکدیگر
- ۷۷ گفتار اول: مفهوم اختلاف در صلاحیت
- ۸۰ گفتار دوم: انواع اختلاف در صلاحیت
- ۸۰ بند اول: اختلاف مثبت یا منفی در صلاحیت
- ۸۱ بند دوم: اختلاف در صلاحیت ذاتی
- ۸۱ الف: اختلاف در صلاحیت بین مراجع دادگستری و غیر دادگستری (اختلاف در صنف مراجع)
- ۹۰ ب: اختلاف در صلاحیت میان دادگاه های عمومی و انقلاب (اختلاف در نوع مراجع)

- ج: اختلاف در صلاحیت میان دادگاه بدوی و مرجع تجدید نظر (اختلاف در درجه مراجع) ۹۰
- بند سوم: اختلاف در صلاحیت محلی ۹۱
- نتیجه گیری و پیشنهاد ۹۳
- منابع و مأخذ ۹۶

۱- تعریف و بیان مسأله

قضاوت و حل و فصل دعوا، جزء جدایی ناپذیر هر جامعه ای -هر چند ابتدایی- است و این مسأله همواره در طول تاریخ وجود داشته است. از هنگام شکل گیری جامعه، امر قضا به شکل کم و بیش خود جوش به منزله یک ضرورت ظاهر شده است. زندگی در اجتماع، به طور قطع موجب بروز اختلاف می شود. بنابراین ضروری است که مرجعی بی طرف که به دلیل شخصیت فردی یا اختیاراتی که قانون به وی تفویض کرده محترم است، رأی و نظر خود را در مورد درستی موضوع مورد اختلاف به طور علنی اعلام کند. بنابراین امر «رسیدگی به اختلافات»، در جهان حقوقی یک ضرورت است. به همین دلیل در جوامع مدرن که حکومت، مسؤول برقراری نظم عمومی است، امر قضا و دادگستری، تکلیفی برای حکومت انگاشته می شود.

حکومت برای انجام این مسؤولیت، نهادی متشکل از ارگان های متعدد را سازمان دهی کرده است که مجموع این ارگان ها مطابق یک عنوان کلی در فرانسه «مؤسسات قضائی» نامیده می شود و در ایران، حقوقدانان عناوینی همچون «سازمان قضائی» و یا «سازمان قضاوتی» را برای آن به کار برده اند. معنایی که بی درنگ از این عناوین به ذهن می رسد همان، فعالیتی است که در جهت «اعمال و بیان قانون» انجام می پذیرد ولی به دلیل گوناگونی اختیارات دادگستری مدرن، دادگاه ها و مراجع قضائی نیز متعدد و گوناگون شده اند.

در واقع، قضاوت در دادگستری انواع بسیاری دارد. نخست دادگستری را در میان اشخاص می یابیم؛ میان طلبکار و بدهکاری که ادعا می کند دینی ندارد، میان زن و شوهری که از یکدیگر جدا می شوند و مانند آن که از این موارد با عنوان «دادگستری در امور مدنی» یاد می کنند. همچنین می توان از «دادگستری در امور کیفری» نیز نام برد که دادگاه های عمومی کیفری، کیفری استان و انقلاب و... آنها را اجرا می کنند. هدف این مراجع، تعیین مجازات برای جرم های ارتكابی است.

¹-Institutions Judiciaires

سر انجام باید از امر «قضا و دادگستری در امور اداری» یاد کرد که به حل و فصل اختلافات میان اشخاص حقیقی و حقوقی از یک سو و نهاد های دولتی و حکومتی از سوی دیگر می پردازد و موضوع این پایان نامه، صلاحیت این مراجع می باشد. برای هر یک از امور جامعه، مراجع متفاوتی از لحاظ نوع و ساختار به وجود آمده اند. ولی صرف نظر از ویژگی های خاص هر یک از این مراجع، همه آنها یک ویژگی مشترک دارند و آن، حل و فصل اختلافات از رهگذر فعالیتی رسمی به نام «قضاوت» است. اما متأسفانه در اغلب آثار حقوقی توسط حقوقدانان برجسته کشور مراجع اداری، مراجعی غیر قضائی یا شبه قضائی انگاشته شده اند که این مسأله از نظر نگارنده دارای اشکال می باشد چراکه این مراجع به قضاوت می پردازند. به عبارت بهتر آنها دادگاه هایی هستند که مربوط به نظم اداری اند و برای برقراری این نظم، به قضاوت می پردازند؛ پس مراجعی قضائی هستند.

اساساً از لحاظ صنف، مراجع قضائی به دو دسته دادگستری و غیر دادگستری تقسیم شده که هر یک از آنها، به بخشی از اختلافات به واسطه صلاحیت ناشی از قانون رسیدگی می نماید. اصل صلاحیت در رسیدگی به دعوا، با مراجع دادگستری است با وجود این، قانون گذار در بسیاری از موارد، رسیدگی به دعوی را بسته به طرفین، نوع دعوا و ماهیت آن در صلاحیت مراجعی قرار داده که از لحاظ ساختاری و تشکیلاتی در چارچوب ساختاری قوه قضائیه قرار نمی گیرند بلکه بخشی از قوه اجرایی کشور یعنی دولت محسوب می شوند.

اکنون با توجه به مقدمه ارائه شده جهت بررسی صلاحیت مراجع غیر دادگستری اداری و تبیین زوایای آن طرح چند سؤال ضروری است:

۱- صلاحیت مراجع غیر دادگستری اداری، اصل است یا استثناء؟

۲- در صورت بروز اختلاف در صلاحیت بین مراجع دادگستری و مراجع غیر دادگستری اداری،

مرجع حل اختلاف چه مقامی است؟

¹-Le Jugement

۳- فلسفه وجودی مراجع غیر دادگستری اداری چیست و آیا صلاحیت مراجع غیر دادگستری

در رسیدگی به دعاوی بسته به نوع طرفین آن و مسائل فنی و اختصاصی تأثیر گذار است؟

در بررسی موضوع و پاسخ گویی به سؤالات فوق طرح چند سؤال فرعی و دستیابی به پاسخ آنها راهگشا است.

۱- صلاحیت به چه مفهومی است؟

۲- صلاحیت مراجع دادگستری نسبت به مراجع غیر دادگستری چه نوع صلاحیتی است؟

۲- پژوهش های علمی انجام شده قبلی در ارتباط با پایان نامه

در رابطه با موضوع تحقیق، پایان نامه ای تألیف نشده است. اما در آثار مؤلفان حقوقی به صورت مختصر، موضوع مزبور مورد اشاره قرار گرفته است که به ذکر چند مورد بسنده می شود:

۱- شمس، عبدالله، آئین دادرسی مدنی، جلد ۱، چاپ ۵، ۱۳۸۳، ص ۳۹۶

« واحد های قضاوتی (مراجع) تشکیل دهنده سازمان قضائی ایران در یک طبقه بندی کلی به دو صنف یعنی مراجع قضائی (حقوقی به مفهوم اعم یعنی مراجع مدنی و کیفری) و مراجع اداری تقسیم می شوند.»

۲- متین دفتری، احمد، آئین دادرسی مدنی و بازرگانی، جلد ۱، مجد، ۱۳۷۸، ص ۱۰۶

« در صورتی که یک طرف اختلاف در صلاحیت، دادگاه عمومی یا انقلاب یا نظامی و طرف دیگر مرجع غیر قضائی باشد خواه هر دو طرف در یک حوزه استان باشند و خواه در دو استان مختلف، اختلاف در صلاحیت ذاتی محقق می گردد.»

۳- ابهری، حمید، اختلاف در صلاحیت در آئین دادرسی مدنی ایران، فصلنامه حقوق، مجله دانشکده

حقوق و علوم سیاسی، دوره ۴۰، شماره ۴، ۱۳۸۹، ص ۱۷۹

«در قانون و کتب آئین دادرسی مدنی، هیچ تعریفی از اختلاف در صلاحیت ذاتی به چشم نمی خورد اما با توجه به تبصره ۲ ماده ۲۴۹ قانون آئین دادرسی کیفری، اختلاف بین مراجع دادگستری و غیر

دادگستری، اختلاف میان دادگاه عمومی و انقلاب و نظامی و اختلاف بین دادگاه بدوی و مراجع تجدید نظر از مصادیق اختلاف در صلاحیت ذاتی است.»

۴- طباطبائی مؤتمنی، منوچهر، حقوق اداری، سمت، چاپ ۱۵، ۱۳۸۷، ص ۵۰۵

«باید دانست دادگاه های اداری منحصر به دیوان عدالت اداری نیست. جز این ده ها دادگاه و مرجع دیگر وجود دارد که خارج از دستگاه قضائی یا لاقلاً خارج از نظارت دیوان عدالت اداری به دعاوی و اختلافاتی که در اجرای قوانین اقتصادی اجتماعی و عمرانی بین افراد و سازمان ها بروز می کند، رسیدگی می کنند.»

۳- حدود پژوهش در صورت لزوم

بررسی موضوع در حقوق ایران صورت می گیرد.

۴- فرضیات پژوهش

۱- به نظر می رسد صلاحیت مراجع غیر دادگستری اداری در مقابل صلاحیت مراجع دادگستری، استثناء است.

۲- در صورت بروز اختلاف در صلاحیت مراجع غیر دادگستری، پرونده برای حل اختلاف به دیوان عالی کشور ارسال می شود.

۳- با توجه به اینکه صلاحیت مراجع اداری از باب صنف مراجع است بنابراین فلسفه وجودی آنها، از جهت نوع دعاوی و نوع ارتباط بین طرفین آن است و همچنین به جهت تخصصی بودن دعاوی در این مراجع می توان گفت مراجع اداری، استثنائی تلقی می شوند.

۵-اهداف پژوهش

در بررسی موضوع پژوهش در باب صلاحیت مراجع غیر دادگستری اداری، هدف آن است که گستردگی صلاحیت مراجع غیر دادگستری در مواجهه با صلاحیت دیگر مراجع ، مورد بررسی و تبیین قرار گیرد تا مشخص گردد که صلاحیت این گونه مراجع وابسته به چه عواملی است و ماهیت موضوعات قابل طرح در این مراجع چیست؟ تا از این طریق بتوان اختلاف در صلاحیت مراجع دادگستری و غیر دادگستری را حل نمود.

۶- خلاصه و مراحل روش تحقیق

روش این پژوهش توصیفی - تحلیلی است. از این رو با استفاده از منابع کتابخانه ای و همچنین اینترنت به جمع آوری اطلاعات خواهیم پرداخت و سپس مطالب جمع آوری شده، مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته و نتیجه گیری لازم به عمل خواهد آمد.

۷-تقسیم بندی کلی این پایان نامه

مطالب در سه فصل بیان می شود. در فصل اول: تعاریف و مفاهیم، در فصل دوم:فلسفه وجودی، ویژگی ها و معرفی برخی از مراجع غیر دادگستری اداری، در فصل سوم:نوع صلاحیت مراجع غیر دادگستری و اختلاف در صلاحیت این مراجع بررسی می شود و در پایان نتیجه گیری ارائه می گردد.

فصل اول:

تعاریف و مفاهیم

این فصل شامل دو مبحث می شود که در مبحث اول مفهوم صلاحیت و اقسام آن، در مبحث دوم مفهوم مراجع دادگستری و غیر دادگستری و اقسام آن مورد بررسی قرار خواهد گرفت.

مبحث اول: مفهوم صلاحیت و اقسام آن

به طور کلی صلاحیت، اولین مقوله ای است که هر مرجع حل اختلافی قبل از ورود به اصل دعوا با بررسی آن خود را نسبت به رفع خصومت مطروحه، شایسته یا غیر صالح می یابد.

« ذی نفعی که برای احقاق حق تزییع شده و یا شناساندن حق انکار شده ای مایل به مراجعه به مراجع قضاوتی است باید در درخواست رسیدگی به دعوا و تعقیب آن مقررات قانونی را رعایت نماید. مهم ترین دسته از مقرراتی که خواهان باید در این خصوص رعایت نماید مقررات مربوط به صلاحیت مراجع است.»^۱

گفتار اول: مفهوم صلاحیت

صلاحیت در لغت به معنای شایستگی، در خوری و سزاواری آمده است^۲ و در اصطلاح حقوقی، «صلاحیت» این گونه تعریف شده است: «صلاحیت عبارت است از اختیار قانونی یک مأمور رسمی برای انجام پاره ای از امور، مانند صلاحیت دادگاه و صلاحیت مأمور در تنظیم سند رسمی.»^۳ اهلیت و صلاحیت در آئین دادرسی عبارت است از «اختیاری که به دادگاه داده شده که به دعاوی رسیدگی کرده و حکم آن را صادر نماید، این اختیار را قانون یا به موجب حکم خاص (در مورد دادگاه های اختصاصی) یا به موجب حکم عام (در مورد دادگاه های عمومی) می دهد.»^۴ برخی از حقوقدانان^۵ صلاحیت را به معنای اهلیت اجرای حق و تکلیف تعبیر نموده اند که به موجب قوانین به برخی مراجع

^۱ - شمس، عبدالله، ۱۳۸۴، آئین دادرسی مدنی، جلد ۱، انتشارات ادراک، چاپ ۹، ص ۳۷۴
^۲ - دهخدا، علی اکبر، بهار ۷۷، لغت نامه، جلد دهم، چاپ اول، دوره جدید، صفحه ۱۵۰۰۵
^۳ - جعفری لنگرودی، محمد جعفر، ۱۳۸۰، ترمینولوژی حقوق، کتابخانه گنج دانش، چاپ ۲، بی تا، ص ۴۰۷
^۴ - متین دفتری، احمد، ۱۳۷۸، آیین دادرسی مدنی و بازرگانی، جلد اول، انتشارات مجد، چاپ اول، صفحه ۲۰۸
^۵ - شمس، عبدالله، منبع پیشین، ص ۳۷۴ - مدنی، سیدجلال الدین، ۱۳۷۶، سازمان قضائی جمهوری اسلامی ایران، جلد ۱، چاپ ۱، ص ۴۶۰

واگذار شده تا به تظلمات و دعاوی رسیدگی کنند و نسبت به حل و فصل اختلافات و حقوق تزییع شده اشخاص یا جامعه، اقدام نمایند.

صلاحیت در این معنا دارای دو خصلت انحصار و الزام است. انحصار است، زیرا فقط مراجع و مقامات مقرر در قانون مجاز به اعمال آن هستند. الزامی است، چراکه مقامات و مراجع صالح جز در موردی که قانون معین کرده است حق امتناع از رسیدگی به دعاوی داخل در صلاحیت خود را ندارند. به بیان دیگر محکمه با صالح شناختن خود به موضوع، تکلیف به رسیدگی دارد و الا قاضی مورد نظر به مجازات مستنکف از احقاق حق محکوم می شود. ماده ۵۹۷ ق.م.ا در این باره چنین مقرر می دارد: « هر یک از مقامات قضایی که شکایت و تظلمی مطابق شرایط قانونی نزد آنها برده شود و با وجود این که رسیدگی به آنها از وظایف آنها بوده به هر عذر و بهانه اگر چه به عذر سکوت یا اجمال یا تناقض قانون از قبول شکایت یا رسیدگی به آن امتناع کند یا صدور حکم را بر خلاف قانون به تأخیر اندازد یا بر خلاف صریح قانون رفتار کند دفعه اول از ۶ ماه تا یک سال و در صورت تکرار به انفصال دائم از شغل قضایی محکوم می شوند و در هر صورت نیز به تأدیه خسارات وارده محکوم خواهد شد. » بنابراین صلاحیت ذو جنبتین است یعنی هم حق است و هم تکلیف، زیرا محاکم دادگستری به موجب قانون حق رسیدگی به دعاوی را دارا می باشند و هیچ مرجع دیگری نمی تواند صلاحیت را به دادگاه داده یا از آن سلب کند^۱ و وقتی مرجع خود را صالح به رسیدگی دانست مکلف است در آن مورد حکم قضایی موافق قانون و مقررات مملکتی صادر نماید.

تشخیص صلاحیت بر اساس ماده ۲۶ قانون آئین دادرسی مدنی، در هر مورد بر عهده قاضی مربوطه است.

نخستین دغدغه ذی نفع در احقاق یا شناسایی حق این است که دادگاه صلاحیت دار را معین کند، این گزینش گاهی آسان است و گاه مسائل بسیار ظریفی را مطرح می کند که می تواند گزینش دادگاه صلاحیت دار را با مشکل رو به رو کند، در اینجا امکان تعریف و تعیین قواعد صلاحیت در همه

^۱ کاتوزیان، ناصر، ۱۳۷۹، مقدمه علم حقوق و مطالعه در نظام حقوقی ایران، شرکت سهامی انتشار، چاپ ۲۴، شماره ۲۹ به بعد